

Aanpassing van de wetgeving aan de Vierde Richtlijn

DR. MR. P. W. HUIZENGA

In *ESB* van 11 maart jl. levert prof. Burgert kritiek op het wetsontwerp Aanpassing van de wetgeving aan de Vierde Richtlijn. Burgert pleit voor meersporigheid en is tegen het in tijden van inflatie voorschrijven van de vervangingswaarde onder uitsluiting van andere. Ik wil hierbij gaarne op de beschouwing van Burgert reageren.

Het wetsontwerp Aanpassing van de wetgeving aan de Vierde Richtlijn wil bij grote verschillen met de aankoopwaarde de vervangingswaarde voorschrijven in de balans en winst- en verliesrekening zelf (dus niet naar keuze in de toelichting). Wordt daarmee de theorie van Limperg op een voetstuk gezet? Maar afgezien daarvan zou het duidelijk moeten zijn dat ingeval van flinke prijsstijging van activa de huidige waarde van de activa globaal de juiste waarde aangeeft en niet de aankoopwaarde (minus afschrijving). Dat is ook de simpele verklaring in de Memorie van Toelichting. Ook prof. Bak noemt het wetsontwerp op dit punt een belangrijke aanzet tot verbetering van de verslaggeving (*TVVS*, november 1980, blz. 262). Van Bruinessen is het ook eens met het regeringsstandpunt. Hij stelt dat als de vervangingswaarde in de Toelichting wordt opgenomen, deze niet meer toelicht, maar corrigeert, wat b.v. ook in strijd is met Beschouwing 1b3 van het Tripartiete Overleg (TO) (zie *De Naamloze Vennootschap*, oktober 1980, blz. 190).

Van Bruinessen heeft ook in zijn dissertatie (1980) mijns inziens aangetoond, dat de theorie van Limperg wel enige aanpassing behoeft, doch niet de toepassing in de praktijk. Ook in het buitenland is dit inzicht de laatste jaren doorgedrongen, o.a. bij de SEC in de VS en in Engeland bij de breed samengestelde commissie-Sandilands. Ook daar ziet men in wat de praktijk nodig heeft. Zoals Sir Hector Laing, chairman van United Biscuits schreef: „We continue to give prominence to our current cost figures in the belief that these show a more realistic representation of our group's performance” 1). Maar buiten dat zijn niet voor niets vele grote en ook kleine ondernemingen op de vervangingswaarde overgegaan..

Moet er een tweesporigheid komen

door ook de aankoopprijs te vermelden? Akkoord (met het Tripartiete Overleg), maar als de aankoopprijs wordt vermeld, moet deze bij grote verschillen in de toelichting worden opgenomen. Men mag in de toelichting immers niet een correctie geven op het foutieve beeld van de aankoopprijs in de balans zelf.

Is het nodig om zowel de aankoopprijs als de vervangingswaarde te geven? Bij ondernemingen die de vervangingswaarde toepassen, is de historische waarde nooit erg gemist. Echter, als check en ter vergelijking met buitenlandse bedrijven kan het nuttig zijn om de aankoopprijs in de toelichting te vermelden.

Moet er een koopkrachtcorrectie komen? Dat kan evenwel drie sporen betekenen. Het is niet zonder reden, dat én de minister én het TO de koopkrachtcorrectie hebben afgewezen, ook al omdat het hier niet om een waarderingsmethode gaat, maar om een ruwe voorlopige correctie. Dat de koopkrachtcorrectie in het buitenland wordt toegepast waar men weinig ervaring heeft buiten de historische waardering is begrijpelijk. Men moet de koopkrachtcorrectie zien als een soort rangeerspoor naar de vervangingswaarde. Twee sporen is ook maar een beeld: als de sporen te ver uit elkaar gaan, moet men een keus maken. Beter kan men spreken van twee lijnen: de bovenste is dan de vervangingswaarde, en in de toelichting wordt dan aangegeven hoe men aan die vervangingswaarde is gekomen (vaak door een correctiefactor op de aankoopprijs). Bovendien worden koopkrachtcorrecties in Nederland vrijwel niet toegepast en zijn theoretisch en praktisch nog zeer omstrede.

Het TO heeft in 1976 en 1977 (o.a. aan het IASC) gepleit om de vervangingswaarde in de balans te plaatsen en de historische waarde in de toelichting. Dat men later, in een voorontwerp, geen voorkeur uitspreekt, heeft een andere (politieke) oorzaak. In de vakbeweging wilden velen uit solidariteit met vooral de Duitse vakbonden niet verder gaan. Om dezelfde reden is het TO in een reactie op het wetsontwerp ook niet verder gegaan. Voor velen in de vakbeweging was het toch al een hele stap om de vervangingswaarde gelijkwaardig te achten.

Juristen en leken voelen deze zaken vaak intuïtief zuiverder aan dan vele geleerden: niet voor niets verwijten mensen als Van Bruinessen en Traas, dat theorie en praktijk er een rommeltje van hebben gemaakt.

Daar komt nog een factor bij: de vervangingswaarde is wat moeilijker en geeft bovendien (behalve een hoger balanstotaal) door hogere afschrijving een lagere winst. Als men de keus aan de ondernemer laat, zullen juist de trage en de minder succesvolle ondernemers de vervangingswaarde òf niet hanteren òf op het tweede plan (in de toelichting) plaatsen. Daardoor kan een te optimistisch beeld ontstaan, en daarbij heeft niemand belang, zeker niet de werknemers. Nu de ondernemingskamer aarzelt, wacht men juist op de wetgever om bij grote verschillen de vervangingswaarde in de wet voorop te stellen. Het pleit voor de minister, dat hij dit wil doen. De praktijk eist het en het bedrijfsleven en de accountancy zijn er rijp voor. Ook voor de kleinere bedrijven hoeft dit geen problemen te geven. Voor een juiste winstberekening, voor een goede kostprijscalculatie en voor een eventuele VAD heeft men de vervangingswaarde toch nodig. Als men, wat Burgert voorstaat, de historische kostprijs in de balans zelf wil opnemen, gaat men — bij grote verschillen — een verkeerd beeld voorop plaatsen. Het is juist de bedoeling van het algemene beginsel van de wet dat uit te sluiten. Ook de keuzevrijheid, in alle gevallen, is dan uiteraard onjuist. De tweesporigheid, die Burgert „in elk geval” wenst, kan, als men dit wil, tot haar recht komen door bij grote verschillen de historische waarden in de toelichting te verlangen. Maar zijn voorstel om zelfs drie sporen toe te laten, kan tot grote verwarring leiden. Ook een „two-column-reporting” suggereert een gelijkwaardigheid, die er niet is.

Natuurlijk staat het elke onderneming vrij om in de toelichting die informatie te geven, die het getrouwe beeld bevordert, op basis van de waarderingsgrondslag van het wetsontwerp. De theoretici kunnen rustig doorgaan met hun nuttige werk. Maar ik zou het bijzonder betreuren, als ze de wetgever zouden afhouden van het voorschrijven van de vervangingswaarden.

P. W. Huizenga

1) *The Economist*, 21 maart 1981, blz. 44.

Naschrift

De reactie van de heer Huizenga is veeleer een verdediging van de vervangingswaardegedachte voor de jaarrekening in het algemeen dan een weerlegging van mijn vijf argumenten voor mijn stelling, dat het de wetgever niet past om in het kader van de aanpassingswet die gedachte met uitsluiting van andere vrij-

wel tot een voorschrift te verheffen. Daarenboven gaf ik twee argumenten ter ondersteuning van de stelling, dat de vervangingswaardegedachte niet als algemeen aanvaard kan worden beschouwd. Het kader van mijn artikel vereist niet de vraag te behandelen of, en in hoeverre, de vervangingswaardegedachte uit theoretisch oogpunt al of niet aanvechtbaar is. Het komt mij dan

ook voor, dat ik op Huizenga's argumenten pro hier niet behoef in te gaan.

Ik ben mij er niet van bewust „driesporigheid” te hebben gesuggereerd, deze gedachte is overigens niet buiten de internationale discussie, daar de FASB zich daarvan — zij het bij wijze van experiment — een voorstander betoond heeft. Wel acht ik het doelmatig niet alleen aandacht te schenken aan de

materiële activa, zoals de vervangingswaardegedachte doet. Ook de monetaire activa en de schulden zijn in tijden van inflatie in het geding, terwijl bovendien de financiële structuur niet verwaarloosd kan worden. Vandaar mijn laatste suggestie: navolging van SSAP 16; daarin is geen van de genoemde aspecten verwaarloosd.

R. Burgert